

10. Dokumenty zaměřené na péči o mladou generaci

Problematika péče o mladou generaci na celorepublikové i regionální úrovni je velice rozmanitá a dotýká se široké škály subjektů i jednotlivců. Je zřejmé, že na tomto prostoru není možné podchytit všechny aspekty hodnocené oblasti, ale snahou je poskytnout alespoň stručný přehled základních informací.

Péče o mladou generaci v ČR

Koncepce podpory mládeže na období 2014–2020 Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy uvádí: „Mladí lidé ve věku do 30 let představují významnou část obyvatelstva v každé zemi. Patří k nejzranitelnějším skupinám ve společnosti a zároveň jsou cenným zdrojem jejího rozvoje. Bez ohledu na své procentuální zastoupení v celkovém počtu obyvatelstva mají mladí lidé svou nezastupitelnou roli v každé společnosti. Jsou nejen zdrojem přirozené vitality, ale také zdrojem nových pohledů. Společnosti tak přinášejí nové impulzy díky své specifické roli potenciálních hybatelů pozitivních změn pro budoucnost všech věkových složek obyvatelstva.“

Výše uvedená koncepce (navazující na Strategii EU pro mládež 2010–2018) určuje strategické cíle zejména v oblasti práv dětí a mládeže, vzdělávání a mobility, zaměstnanosti a podnikání, kultury a tvořivosti, zdraví a životního stylu. Dále zahrnuje problematiku mládeže s omezenými příležitostmi, problematiku dobrovolnictví, ale i otázky vztahu k životnímu prostředí či přístupu mladých lidí k informacím a médiím. Hlavním koordinátorem realizace Koncepce je MŠMT, naplňování cílů je založeno na meziresortní spolupráci. Je doporučeno, aby krajské, městské, obecní samosprávy i neziskové organizace tuto koncepci využívaly v rámci svých vlastních plánů, strategií a činnosti. V rámci dotačního programu „Naplnění Koncepce podpory mládeže na krajské úrovni“ jsou v Pardubickém kraji přidělovány dotace nestátním neziskovým organizacím pracujícím s dětmi a mládeží.

K problematice mladé generace se vztahují také **další tematické** strategické a koncepční **materiály** MŠMT (např. Strategie vzdělávací politiky ČR do roku 2020) i jiných rezortů (např. Koncepce sociálního bydlení České republiky 2015–2025, Národní strategie ochrany práv dětí do roku 2018, Národní strategie prevence násilí na dětech v ČR na období 2008–2018 či Strategie sociálního začleňování 2014–2020).

Samostatnou pozornost při hodnocení péče o mladou generaci je třeba věnovat koncepčním materiálům vztahujícím se k **rodinné politice**. V roce 2017 vypracoval Výzkumný ústav práce a sociálních věcí pro MPSV **Zprávu o rodině**, jejímž záměrem je komplexní analýza situace rodin se zdůrazněním stěžejních a problémových oblastí formování, fungování (funkčnosti) a stability rodiny a rodinných vztahů. Zpráva se blíže zaměřuje na rodinnou politiku v kontextech (vč. role státu, krajů, obcí a dalších aktérů), partnerství a rodičovství (v aspektu demografických změn), sociálně ekonomickou situaci rodin s dětmi, bydlení, zaměstnání a sladování práce a rodiny, institucionální zabezpečení výchovy a vzdělávání dětí, vztahy v rodině a výchovu dětí, rodiny se seniorem či rodiny se specifickými potřebami (rodiny se zdravotně postiženým členem, rodiny migrantů).

Tato Zpráva o rodině byla vytvořena kolektivem autorů Výzkumného ústavu práce a sociálních věcí pro Ministerstvo práce a sociálních věcí a Odbornou komisí pro rodinnou politiku. Ta byla ustavena v roce 2015 na základě Programového prohlášení vlády z roku 2014 a jejím hlavním úkolem bylo spolupracovat s MPSV na vytvoření Koncepce rodinné politiky.

Nová republiková **Koncepce rodinné politiky**, kterou vypracovalo MPSV ve spolupráci s Odbornou komisí pro rodinnou politiku, je v posledním období častým předmětem diskusí, a to nejen v politické sféře. Vládou byl tento dokument schválen po předchozím složitém vyjednávání v září 2017. V návaznosti na Národní koncepci podpory rodin s dětmi z roku 2008 jsou cíle rodinné politiky definovány následně:

1. vytvořit všestranně příznivější společenské klima a socio-ekonomické podmínky pro fungování rodin
2. odstraňovat bariéry a společenské tlaky, kterým jsou rodiny, zejména rodiny pečující o své blízké, vystaveny a které ohrožují jejich funkčnost
3. posilovat vědomí a význam rodinných hodnot, kterými jsou trvalý vztah a hodnoty lásky, úcty a vzájemné péče; podporovat význam rodiny ve společnosti
4. vzhledem k demografickým změnám v české společnosti podpořit prostřednictvím navrhovaných opatření v této Koncepci vyšší porodnost, než je ta současná.

K navrhovaným opatřením v Koncepci rodinné politiky patří např. výstavba startovacích bytů pro rodiny s dětmi, úprava peněžité pomoci v mateřství a rodičovského příspěvku, navýšení přídavků na děti, zvýšení porodného pro všechny děti, zavedení novomanželských půjček a řada dalších; pozornost je věnována i systematické spolupráci MPSV s kraji a obcemi. Role obcí a místních samospráv v realizaci rodinné politiky je klíčová, není však doposud jasně a systematicky vymezena. Při tvorbě a realizaci rodinné politiky by měly

kraje zastávat pět základních úloh: reprezentativní, koncepční, koordinační, organizační a informační. Na úrovni obcí jde pak o funkci iniciační, realizační, propagační a informační. Na regionální úrovni však existují v pojetí a realizaci rodinné politiky velké rozdíly. Krajskou koncepci rodinné politiky mají zpracované jen některé kraje (např. Jihomoravský, Vysočina či Královéhradecký), v jiných krajích (včetně Pardubického) se úkoly provázané s rodinnou politikou řeší zejména v rámci činnosti odborů sociálních věcí krajských úřadů. Bližší pozornost přípravě Koncepce rodinné politiky Pardubického kraje je věnována v následující podkapitole.

Péče o mladou generaci v regionu

V rámci regionálního pohledu na péči o mladou generaci je třeba zmínit **Program rozvoje Pardubického kraje (PRK)**, jehož aktualizovanou verzi schválilo zastupitelstvo Pardubického kraje na konci roku 2011. Tento pro kraj stěžejní dokument je určen pro období let 2012 až 2016 s výhledem do roku 2020 a problematice mladé generace je zde věnována pozornost především v souvislosti se vzděláváním, zdravotnictvím a sociálními službami i volnočasovými aktivitami – viz strategické síle v rámci tematické priority **A. Kvalitní lidské zdroje**.

V oblasti **vzdělávání** je v PRK kladen důraz na optimalizaci kapacit mateřských a základních škol s ohledem na současný stav i budoucí vývoj populace, optimalizaci kapacit středních škol a oborů vzdělání včetně posílení vazeb středních škol s podnikatelským sektorem, zvyšování kvality výuky včetně modernizace zřizovaných škol a školských zařízení, rozvoj celoživotního vzdělávání, podporu talentované mládeže i integraci zdravotně i sociálně handicapovaných žáků a studentů do běžných typů škol.

Mladé generace se dotýkají i opatření PRK zaměřená na zkvalitňování **zdravotní péče**, zvýšení její dostupnosti i v odlehlých částech kraje, motivace studentů zdravotních oborů ke studiu geriatrických a navazujících oborů, zvyšování kvality **sociálních služeb** včetně transformace systému péče o ohrožené děti. V oblasti **volnočasových aktivit** je v dokumentu věnována pozornost budování (modernizaci) kulturních zařízení, podpoře činnosti organizací působících v oblasti sportu a tělovýchovy včetně propagace a osvěty sportovních a tělovýchovných aktivit mezi obyvatelstvem, podpoře činnosti neziskových organizací a spolků, realizaci preventivních programů – např. primární prevence onemocnění, prevence kriminality, protidrogová prevence, prevence dopravní bezpečnosti, bezpečnosti dětí.

Hlavním realizátorem uváděných aktivit jsou odbor školství, odbor zdravotnictví, odbor kultury, sportu a cestovního ruchu Krajského úřadu Pardubického kraje ve spolupráci s jinými aktéry (obce, školská zařízení, podnikatelské subjekty, zájmové organizace, neziskový sektor a další), důležitá je i úloha odboru rozvoje.

Problematika dětí a mládeže je řešena v **Programovém prohlášení Rady Pardubického kraje na volební období 2016 až 2020**. Tento dokument vznikl po volbách do zastupitelstev krajů v roce 2016, kdy nově ustavení členové rady kraje rozpracovali programové teze koaličních stran. V materiálu je problematika mladé generace zmiňována v několika oblastech, ať již přímo či nepřímo:

Školství

- stabilizace sítě středních škol s cílem zajistit kvalitní nabídku vzdělání ve všech částech kraje
- podpora spolupráce se zaměstnavateli a profesními sdruženími
- zvýšení kvality vzdělávání v technických a přírodovědných oborech
- přizpůsobení nabídky oborové skladby krajských škol požadavkům trhu práce a demografickému vývoji
- podpora vzdělávání v oborech žádaných na trhu práce formou prospěchových stipendií; rozvoj poradenství ve školách s cílem zvýšit zájem žáků ZŠ o studium řemeslných a technických oborů
- podpora odborných a přírodovědných soutěží a aktivit (např. TECHNOhrátky, AMAVET, Řemeslo/Skill)
- rozšíření funkčnosti Školského portálu Pardubického kraje (www.klickevzdelani.cz)

Dopravní obslužnost

- zhodnocení stávajícího slevového systému v tarifu IREDO pro školní děti, mládež a seniory

Sociální služby, neziskový sektor

- zaměření sociálního systému a služeb v co největší míře na podporu rodin, seniorů, transformaci pobytových služeb a na péči o ohrožené děti
- podpora neziskového sektoru:
 - o pokračování v realizaci dotační podpory pro neziskové organizace
 - o pokračování ve spoluúčasti na Burze filantropie (podpora prospěšných projektů neziskových organizací zejména ve spolupráci s firemním sektorem)
- podpora dobrovolnictví

Podpora rodiny a náhradní rodinné péče

- zpracování koncepce rodinné politiky kraje (viz zmínka níže)
- podpora prarodinné aktivity neziskových organizací a činnosti mateřských center
- ve spolupráci s dalšími kraji realizace projektu Rodinné pasy
- naplňování jednotlivých Transformačních plánů dětských domovů a dětských center
- podpora rozvoje péstounské péče a rozvoje služeb pro péstouny a pro rodiny
- podpora mezirezortní spolupráce – školství, zdravotnictví a sociální péče (především v oblastech vzdělávání, inkluze a náhradní rodinné péče)

Zdravotnictví

- zajištění dostupné a kvalitní zdravotní péče pro občany kraje s perspektivou rozvoje všech zdravotnických zařízení ve vlastnictví kraje

Kultura, sport a volnočasové aktivity, cestovní ruch

- snaha více otevřít kulturní zařízení veřejnosti, zejména dětem a mládeži a podpořit zde zřízení bezplatného přístupu k internetu
- navyšování prostředků a investic do sportovišť a zejména do sportování dětí a mládeže
- zpracování a schválení koncepce rozvoje sportu pro Pardubický kraj (viz zmínka na konci kapitoly)
- podpora výchovy a sportovních aktivit mládeže pomocí dotačních programů
- pokračování s podporou olympiád dětí a mládeže Pardubického kraje
- uspořádání Zimní olympiády mládeže 2018 v Pardubickém kraji
- podpora aktivit zaměřených na přípravu výstavby cyklostezek a singltreků v kraji
- podpora investic do dostupnosti turistických zajímavostí všem

Prevence

- podpora organizací, které působí v oblasti protidrogové prevence a prevence kriminality

Regionální rozvoj a evropské fondy

- snaha o vyvážený a udržitelný rozvoj území Pardubického kraje, snižování rozdílů mezi jednotlivými částmi včetně příhraniční oblasti s Polskem
- maximální využití Regionální stálé konference, která je dalším nástrojem regionálního rozvoje včetně uplatňování principu územní dimenze

Výše zmiňovaná **Regionální stálá konference (RSK)** představuje dobrovolné uskupení partnerů v oblasti místního a regionálního rozvoje – je složena z orgánů veřejné správy, hospodářských a sociálních partnerů a subjektů zastupujících občanskou společnost. Pomocí souhrnného dokumentu – **Regionálního akčního plánu Pardubického kraje (RAP Pk)**, který RSK schvaluje, definuje společnou představu o potřebách a skutečnosti směřování prostředků z evropských strukturálních a investičních fondů i národních a dalších zdrojů do území. Základním principem regionálních akčních plánů je při neexistenci regionálních operačních programů v období 2014–2020 možnost regionů ovlivnit alespoň tzv. územní dimenzi v operačních programech centrální úrovně. Důležitým zdrojem informací pro sestavení RAP Pk byl Program rozvoje Pardubického kraje. Rovněž Regionální akční plán se dotýká problematiky mladé generace, ať již otázek vzdělávání, zdravotní péče, sociálních služeb, podpory podnikání, podpory rozvoje sportovních a tělovýchovných aktivit či rozvoje informačních technologií. Důraz je přitom kladen na územní aspekt (např. zvýšení dostupnosti zdravotní péče i v odlehlých částech kraje).

Dosud byla věnována pozornost dokumentům, které v sobě zahrnují širokou škálu různých oblastí. Vazbu na mladou generaci samozřejmě také mají materiály specificky zaměřené za danou konkrétní problematiku. Z krajských dokumentů lze uvést např. **Krajský akční plán rozvoje vzdělávání Pardubického kraje (KAP Pk)**, který byl v říjnu 2016 projednán a schválen Pracovní skupinou pro schvalování krajských akčních plánů Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy. Cílem projektu KAP je rozvoj kvality vzdělávání s primárním zaměřením na střední a vyšší odborné školy. Dokument KAP Pk je podkladem pro čerpání finančních prostředků z evropských strukturálních a investičních fondů. Do projektových aktivit je zapojena celá řada zástupců cílové skupiny (veřejná správa, školy, organizace působící ve vzdělávání, výzkumu a poradenství, studenti VŠ, veřejnost). Hlavními tématy KAP Pk jsou: podpora odborného vzdělávání včetně spolupráce škol a zaměstnavatelů, podpora polytechnického (přírodovědného, technického a environmentálního) vzdělávání, podpora kompetencí k podnikavosti, iniciativě a kreativitě, rozvoj škol jako center celoživotního učení (dalšího profesního vzdělávání), rozvoj kariérového poradenství, podpora společného vzdělávání (odborná metodická a finanční pomoc při výuce žáků se speciálními vzdělávacími potřebami), ICT kompetence (modernizace škol v oblasti ICT, podpora výuky prostřednictvím ICT), rozvoj výuky cizích jazyků a čtenářská a matematická gramotnost (zefektivnění práce s textem při výuce, inovování výuky matematiky).

Dalším strategickým dokumentem Pardubického kraje, který se dotýká problematiky juniorů, je **Střednědobý plán rozvoje sociálních služeb**. Zatím poslední (v pořadí již třetí) plán byl schválen zastupitelstvem kraje v červnu roku 2015 a týká se období let 2016 až 2018. Zpracování střednědobého plánu přitom ukládá kraji § 95 Zák. č. 108/2006 Sb., o sociálních službách. Základní parametry plánu vznikaly v rámci činnosti odboru sociálních věcí Krajského úřadu Pardubického kraje a pracovní skupiny pro plánování v obcích. Střednědobý plán obsahuje nejen popis stávající situace (síť služeb, potřeby, demografické údaje), ekonomickou analýzu (nákladovost služeb), porovnání zjištěných potřeb, trendů a nákladovosti s dostupnými zdroji, strategii financování, ale i strategii v oblasti sociální péče dle jednotlivých skupin uživatelů – viz kapitola **V. Strategie a cíle dle cílových skupin**. V této kapitole je pak věnována samostatná pozornost i oblasti péče o děti, mládež a rodinu. Mezi hlavní cíle zde patří: zajistit síť krizových, poradenských a dalších podpůrných služeb pro rodiny s dětmi, které jsou ohrožené sociálním vyloučením nebo odebráním dítěte, zajistit dostupnou síť sociálních služeb pro děti, mládež a mladé dospělé opouštějící dětské domovy, výchovné ústavy a pro děti a mládež z pěstounských rodin, která jim usnadní přechod do samostatného života, případně návrat do původní rodiny, realizovat projekt „Transformace péče o ohrožené děti a mládež“ a na základě jeho výstupů stanovit strategii transformace sítě služeb pro ohrožené děti, zajistit služby pro děti a mládež ohrožené sociálně patologickými jevy. Dalšími cílovými skupinami jsou mj. osoby se zdravotním postižením, s duševním onemocněním, osoby sociálně vyloučené a v obtížné životní situaci či osoby ohrožené užíváním návykových látek; vysoká pozornost je v dokumentu samozřejmě věnována rovněž péči o seniory. Plán obsahuje vize v oblasti péče v terénních, ambulantních i pobytových službách. Od roku 2013 je součástí střednědobého plánu **akční plán**, který definuje potřebnou síť sociálních služeb na konkrétní kalendářní rok.

V návaznosti na Programové prohlášení Rady Pardubického kraje na volební období 2016 až 2020 (kap. 8.2 Podpora rodiny a náhradní rodinné péče) probíhají v současné době (září 2017) jednání zástupců MPSV s Radou kraje a zástupci Krajského úřadu a dalších institucí a subjektů zaměřená na přípravu **Koncepce rodinné politiky v Pardubickém kraji**. Součástí tohoto dokumentu by měla být analýza dosavadního vývoje v této oblasti včetně návrhů opatření. Krajská koncepce bude vycházet z republikové, avšak měla by respektovat specifika regionu včetně podrobného zaměření na území uvnitř kraje. Dokument by měl být zastupitelstvem Pardubického kraje schválen v průběhu roku 2019.

Koncepce prevence kriminality v Pardubickém kraji na období 2017 až 2021 je rovněž dokumentem, který v sobě zahrnuje problematiku mladé generace. Hlavními cílovými skupinami Koncepce jsou děti a mladí dospělí, rodiny s dětmi (s rizikem výskytu kriminálního chování jejich členů), oběti a svědci trestné činnosti se zvláštním zřetelem na dětské oběti, seniory a oběti domácího násilí, pachatelé trestných činů (zejména mladiství, nezletilí a mladí dospělí), recidivisté, rizikovní jedinci v postavení potencionálních pachatelů nebo obětí, osoby ohrožené sociálním vyloučením (osoby ze sociálně vyloučených lokalit, osoby propuštěné z vězení, osoby bez příštěší), obyvatelé a komunity nejvíce ohrožené trestnou činností. Důraz je kladen na podporu primární prevence prostřednictvím školských zařízení i metodickou podporu realizace preventivních programů pro děti a mládež na úrovni obcí. Podkladem pro zpracování Koncepce jsou mimo jiné také údaje o sociálně vyloučených lokalitách, které vycházejí ze Strategie integrace příslušníků sociálně vyloučených lokalit v Pardubickém kraji 2016–2020. Pozornost je v dokumentu rovněž věnována prevenci kriminality ve vztahu k osobám ohrožených závislostí nebo závislých na návykových látkách.

Ve **Strategii protidrogové politiky Pardubického kraje na období 2012–2018** je rozpracována oblast primární prevence, minimalizace škod, léčba a resocializace, snížení dostupnosti drog i oblast vzdělávání, koordinace a financí. Konkrétní aktivity včetně gesce za jejich realizaci, termínu plnění, předpokládaných nákladů na realizaci a návrhu krytí z rozpočtu kraje jsou pak součástí Akčního plánu zpracovaného s výhledem do roku 2018. Cílem protidrogové politiky je především snížit míru užívání a dostupnost drog, a to zejména u mladých lidí i zvýšit informovanost o užívání návykových látek. Otázku protidrogové politiky zčásti řeší i výše zmíněný Střednědobý plán rozvoje sociálních služeb Pardubického kraje na období 2016–2018.

Podle informací odboru kultury, sportu a cestovního ruchu Krajského úřadu Pardubického kraje bude v nejbližším období připravován **Plán rozvoje sportu v Pardubickém kraji 2018–2027** (zatím jde o pracovní název) a bude sloužit k usměrňování podpory plánovaného rozvoje sportu a jeho financování v kraji. Součástí Plánu by měla být analýza současného stavu sportu v kraji, úloha Pardubického kraje při rozvoji sportu v regionu i podpora sportu v kraji včetně záměrů a cílů pro roky 2018–2027. Cílovou skupinou jsou všichni občané s důrazem na děti/mládež a seniory. Dokument by měl navazovat na republikový Plán podpory rozvoje sportu, který připravuje MŠMT a zároveň bude vycházet z již výše zmiňované Koncepce podpory mládeže na období 2014–2020 MŠMT a z materiálu Zdraví 2020 – Národní strategie ochrany a podpory zdraví a prevence nemocí od Ministerstva zdravotnictví. Kraj je povinen zpracovat Plán rozvoje sportu dle zákona č. 115/2001 Sb., o podpoře sportu, a to do poloviny roku 2018.